דאתו למימר להו נשרפו חיטכם בעלייה [א] יהבי להו זוזי ליתמי אפירי אייקר לא יהא כח הדיוט חמור מהקדש זול סבור מינה היינו דרב חנילאי בר אידי אמר להו רב שישא בריה דרב אידי [ב] הא רעה הוא לדידהו דזמנין דמצטרכי לזוזי וליכא דיהיב להו עד דיהבי להו פירי אמר רב אשי אנא ורב כהנא חתמינן אשטרא דאימיה דזעירא יתמא דמזבנא ארעא לכרגא בלא אכרזתא [ג] דאמרי נהרדעי [ד] לכרגא ולמזוני ולקבורה מזבנינן בלא אכרזתא: עמרם צבעא אפוטרופא דיתמי הוה אתו קרובים לקמיה דרב נחמן אמרי ליה קא לביש ומכסי מיתמי אמר להו [ה] כי היכי דלישתמען מיליה קאכיל ושתי מדידהו ולא אמוד אימור מציאה אשכח והא קא מפסיד אמר להו אייתו לי סהדי דמפסיד ואיסלקיניה דאמר רב הונא חברין משמיה דרב אפוטרופוס דמפסיד מסלקינן ליה דאיתמר אפוטרופא דמפסיד רב הונא אמר רב מסלקינן ליה דבי רבי שילא אמרי לא מסלקינן ליה [ו] והלכתא מסלקינן ליה: אפוטרופוס שמינהו אבי יתומים ישבע: מאי טעמא אי לאו דאית ליה הנאה מיניה לא הוה ליה אפוטרופוס ומשום שבועה לא אתי לאמנועי: מינוהו ב"ד לא ישבע: מלתא בעלמא הוא דעביד לבי דינא ואי רמית עליה שבועה אתי לאמנועי: אבא שאול אומר חילוף הדברים: מ"ט מינוהו ב"ד ישבע בההיא הנאה דקא נפיק עליה קלא דאיניש מהימנא הוא דהא סמיך עליה בי דינא משום שבועה לא אתי לאמנועי מינהו אבי יתומים לא ישבע מילתא בעלמא הוא דעבדי להדדי ואי רמית עליה שבועה אתי לאמנועי אמר רב חנן בר אמי אמר שמואל [ז] הלכתא כאבא שאול: תניא רבי אליעזר בן יעקב אומר זה וזה ישבע והלכה כדבריו תני רב תחליפא בר מערבא קמיה דר' אבהו אפוטרופוס שמינהו אבי יתומים ישבע מפני שהוא נושא שכר אמר ליה את איתת קבא וכיילת ליה אלא אימא מפני שהוא כנושא שכר: **מתני'** [ח] המטמא והמדמע והמנסך בשוגג פטור במזיד חייב: **גמ'** איתמר מנסך רב אמר מנסך ממש ושמואל אמר [ט] מערב מ"ד מערב מ"ט לא אמר מנסך אמר לך מנסך קם ליה בדרבה מיניה ואידך כדרבי ירמיה [י] דא"ר ירמיה [כ] משעת הגבהה הוא דקנה מתחייב בנפשו לא הוי עד שעת ניסוך ולמאן דאמר מנסך מ"ט לא אמר מערב

היינו

נשרפו חיטכם בעלייה. שהרי קניתם במעות. וכי תימא לא מלו למימר הכי דהא גבי גריעותא דיתמי אמרינן לא יהא כח הדיוט חמור מהקדש לאו מילתא הוא דכיון דלענין חזרה לאו ברשות מוכר הוא לענין דליקה נמי לאו ברשותיה קיימא דהאי דגבי הדיוט מוקמינן לה ברשות מוכר לדליקה היינו טעמא בההיא הנאה דקיימא ברשותיה לחזרה: **אכרזתא.** שמכריזין שלשים יום קרקע פלוני יוצא לימכר בב"ד: **דמזבנא ארעא.** דיתמי לפיוסי כרגא דיתמי וזבנה בלא אכרזתא מפני שגבאי המלך נחוץ: **מזבנינן בלא אכרזתא.** לפי שאין פנאי: **אמר להו.** רב נחמן: **כי היכי דלשתמען מיליה.** ולורך היתומים הוא שיהא נראה כאדם חשוב: **ולא אמיד.** אינו עשיר לעשות יציאות הללו משלו ומשל יתומים הוא עושה וסתם עשיר אומדים אותו בני אדם זה ככה וזה ככה אבל עני אין אדם אומדו. א"נ דלא אמיד לבני אדם שיהא עושרו ראוי ליציאות הללו: **והא קמפסיד.** נכסי היתומים שאינו מפרנס הקרקעות כראוי להם וקולץ אילנות: **ומשום שבועה.** דרמית עליה לבסוף לא ממנע מתחילה שהרי הנהגו זה: **מלתא בעלמא הוא דעבד.** גבי ב"ד. טובת הנאה היא שזה עושה לב"ד לקבל דבריהן ולטרוח לפני יתומין ולאתי לאמנועי מעיקרא מלקבל עליו: **מלתא בעלמא הוא דעבוד להדדי.** דברי אהבה וריעות היה ביניהם ולא הנאת ממון כל כך: **מתני' המטמא.** טהרותיו של חבירו כגון תרומה: **והמדמע.** תרומה בחולין של חבירו ומפסידו שאוסרו לזרים וצריך למוכרו לכהנים בזול: **והמנסך.** יין חבירו בגמרא מפרש לה: **בשוגג פטור כו'.** בגמ' [ד] אמר טעמא: **פטור.** מתשלומין: **גמ' מנסך ממש.** שנסך בידו לתוכו לשם ע"ז וכך היתה עבודתן: **מערב.** יין נסך ביין כשר של חבירו ואסרו בהנאה: **קם ליה בדרבה מיניה.** לא מצי למיתני במתניתין אמזיד חייב בתשלומין דהא עובד עבודת כוכבים הוה ונסקל: **דאגבהה.** ע"מ לנסכו:

היינו

דאתו למימר להו נשרפו חיטכם בעלייה. הקשה בקונטרס וכי נשרפו יחזרו בהן כמו בזול וי"ל כיון דברשות יתמי לייקור מסתברא דברשותם נמי נשרפו ול"ת לעיל דאמר משוך פירי מיתמי לייקר היינו דרב חנילאי והדלי בהו יתמי הא רעה הוא לגבייהו דיאמרו להן הלוקחין נשרפו חיטכם בעלייה וי"ל דנעשים הלוקחים שומרי שכר כיון דיכולים לאוכלם ולעשות בהם כל חפצם כדאמרינן בהאומנין (ב"מ דף פא.) הלוקח כלי מבית האומן לשגרו לבית חמיו ואמר נאנס בהליכה חייב בחזרה פטור מפני שהוא כנושא שכר אלמא בחזרה הוי כנושא שכר דהואיל ונהנה מהנה: **לכרגא.** פירש בקונטרס לפיוסי כרגא דיתמי כו' משמע דלשאר צורכי היתומים בעי הכרזה וקשה דבפ' שום היתומים (ערכין דף כב.) כי פריך לרב אסי דאמר אין נזקקין לנכסי יתומין אלא א"כ ריבית כו' ממתני' דשום היתומין לוקמה לשאר צורכי יתומים בר מבעל חוב לכך נראה דהכא בכרגא ומזונות וקבורה דאשה ובנות: **ולקבורה.** הא פשיטא דאין ממתינים לקבור את המת עד דמשלמי יומי הכרזה אלא הא קא משמע לן דאם לוו לצורך קבורה מוכרין בלא הכרזה ופורעין: **הלכה כאבא שאול.** אומר ר"ת דכן הלכה אע"ג דקיימא לן (עירובין סג:) דמשנת ראב"י קב ונקי ובברייתא קתני נמי וכן הלכה כדבריו [ס] אין למידין הלכה מפי תלמוד וכן מוכיח בהכותב (כתובות דף פג:) דמוקי פלוגתייהו דר"ש ורבנן בפלוגתא דאבא שאול ורבנן ורבי שמעון כאבא שאול וכולהו לישני דהתם רבי שמעון כהלכתא ואומר רבינו חיים דלא מחייבינן אפוטרופא לישבע אלא דלא עיכב כלום משלהם אבל לא מישתבע שלא פשע דאפי' ודאי פשע פטור כדאמרינן בפרק ד' וה' (ב"ק דף לט.) גבי שור של יתומים שנגח דגבי מעלייתא דיתמי דאי אמרת מעלייתא דאפוטרופא ממנעי ולא עבדי ולר' יוסי בר' חנינא נמי דאמר מעלייתא דאפוטרופוס חוזרין ונפרעין מיתומין לכי גדלי והרב רבי שלמה בר יוסף מוולדון הביא ראיה דאפשיעה חייב דאמר בהמפקיד (ב"מ דף מג:) גבי תורא דלא הוה ליה ככי ושיני ומת נימא ליה לאפוטרופוס זיל שלים אמר אלא לנקרא מקרתיה משמע הא לאו הכי חייב ולא שייך ממנעי ולא עבדי אלא דוקא התם שלא נתמנו כל עיקר אלא כדי שישלמו ולא בשביל ריוח היתומין אלא לתקנתא דשאר אינשי דלא ליזוקי אבל אפוטרופא שנתמנה לצורך היתומים לא ממנע בשביל מה שמשלם כשפשע לכ"ע אי משום דעבד ליה דנימא נפשיה אי משום דנפיק עליה קלא דלאינש מהימנא הוא וגבי שבועה דווקא פליגי ומיהו נראה דודאי אי פשע חייב לשלם לכ"ע אבל כל כמה דלא ידעי' אי נאבד כלום אין ראוי להשביעו על דבר זה בלא טענה כדאמרינן בירושלמי דפירקין קאתיא דרבי יוחנן דאמר משל יתומים כרבנן ודרבי יוסי בר' חנינא דאמר מעליית אפוטרופא כאבא שאול אתיא דרבי יוחנן כרבנן בתמיה אפילו יסבור כאבא שאול בעי איניש מיתן זוזי בגין דמיתקרי מהימן אבל גבי שור יתומין דלא הועמד אפוטרופא לנאמנות אלא לשמור שלא יגח ודרבי יוסי ברבי חנינא כאבא שאול אפילו יסבור כרבנן אדם מבריח עצמו מן השבועה ואין מבריח עצמו מן התשלומין פי' רוצה לשלם כשיפשע ואינו רוצה שישביעוהו בחנם: **מנסך** קם ליה בדרבה מיניה. ומטעם שלא יהא כל אחד ואחד הולך ומטמא טהרות של חבירו אין לחייבו דמהאי טעמא לא מחייבינן ליה טפי אלא כאילו הוא היזק ניכר ול"ת ולשמואל מ"ש מדאמרי' בריש אלו נערות (כתובות דף ל:) ומודה ר' נחוניא בן הקנה בגונב חלבו של חבירו ואכלו שהוא חייב שכבר נתחייב בגנבה קודם שיבא לידי איסור חלב וי"ל דסבר שמואל דהגבהה לצורך ניסוך היא טפי דלא אפשר לניסוך בלא הגבהה אבל התם אפשר לאכילה בלא הגבהה דאי בעי גחין ואכיל והכי מפליג התם בין הוציא להא דאמר רבי אבין גבי שבת זרק חץ מתחילת ד' לסוף ד' וקרע שיראים בהליכתו פטור דעקירה לצורך הנחה היא משום דלא אפשר להנחה בלא עקירה וקסבר שמואל דניסוך נמי דומה לדר' אבין ור' ירמיה ורב דהכא סברי כאידך שינויא דהתם דמחלק בין זורק חץ לגונב חלבו משום דזורק חץ אי בעי להדורי לא מצי מהדר הכא מצי מהדר וגבי ניסוך נמי כיון דמצי

מהדר

עין משפט נר מצוה

מז א ב מיי' פ"ט מהל' מכירה הלכה ד טוש"ע ח"מ סי' קנט סעי' ד:

מח ג מיי' פי"ב מהל' אישות הל' יח ופי"ח הלכה כ [ופי"ד הל' כד ופ"ט הל' יא] ופי"ב מהלכות מלוה ולוה הלכה יא סמג עשין מח ולד ופא טוש"ע אה"ע סימן ע סעיף ה [וסי' פט סעי' ג] וסימן נג סעיף כה וסי' קד סעיף ג וסימן קיב סעיף ו וטוש"ע ח"מ סי' קט סעיף ג:

מט ד מיי' פי"א מהל' נחלות הלכה ה טוש"ע ח"מ סימן רצ סעיף ד:

נ ה מיי' שם פי"א הלכה ז טוש"ע שם סעיף ה:

נא ו מיי' שם פי"א הל' ה ופ"ט מהל' שלוחין הלכה א [וה"ד] סמג עשין קעג טוש"ע ח"מ סי' רצ סעיף א וסימן רצ סעיף טו:

נב ז ח מיי' פ"ז מהל' חובל ומזיק הלכה ג סמג עשין ח טוש"ע ח"מ סימן שפה סעיף א:

נג ט מיי' שם ה"ו וסמג שם טור ש"ע שם סעיף ב:

מסורת הש"ס

א) ב"מ קח: כתובות סו. ק., ב) חולין מא., ג) ב"ק קח., ד) [לקמן נג.], ה) [עיין ב"ב קל: נדה ז:],

מוסף רש"י

הובא בעמוד הבא

תוספות רי"ד

ורשב"ג כרבנן ולקמן פסקי' הלכה כאבא שאול: ההוא דהוה בשבבותיה דר' מאיר דהוה מזבין ארעתא וזבין עבדי ולא שבקיה ר' מאיר איתחזי ליה בחלמיה אנו להרוס ואתה לבנות ואפ"ה לא אשגח אמר דברי חלומות לא מעלין ולא מורידין: וההוא דהוה בשיבבותיה דריב"ל דהוה מזבין ארעתא וזבין תורי ולא אמר ליה ולא מידי דתניא א"ר יוסי מימי לא קראתי לאשתי אשתי ולשורי שורי אלא לאשתי ביתי ולשורי שדי: הנהו יתמי דהוו סמיכי גבי ההוא סבתא הויא להו תורתא שקילא וזבינתא ניהלייהו אתו קרובים לקמיה דר' נחמן אמרו ליה מאי עבידתה דמזבנא פי' מי מינה אותה אפוטרופא עליהן אמר להו יתומים שסמכו אצל ב"ה תנן והא אייקר ברשותא דלוקח אייקר והא לא נקישי יתמי דמי אמר להו א"כ היינו דרב ניהלאי בר אידי דאמר רב ניהלאי בר אידי אמר שמואל נכסי יתומים הרי הן כהקדש ולא מיקנו אלא בכספא: משוך פירי מיתמי אייקר היינו דרב ניהלאי זול לא יהא כח הדיוט חמור מכח הקדש פי' ואין הלוקח יכול לחזור בו כיון שמשך: אימשיכו להו פירי ליתמי אייקר לא יהא כח הדיוט חמור מכח הקדש ואין המוכר יכול לחזור בו. זול כסבור למימר היינו דרב ניהלאי פי' והיתומים יכולין לחזור בהן אמר להו רב ששת הא רעה היא להן דזימנין דמיצרכי פירי וליכא דיהיב להו בהקפה עד דפרע זוזי יהיב זוזי דיתמי אפירי זול לא יהא כח הדיוט חמור מכח הקדש ויכולין היתומים לחזור בהן אייקור סבור מינה היינו דרב ניהלאי ואין המוכר יכול לחזור בו אמר להו רב שישא בריה דרב אידי רעה היא לדידהו דאתו למימר להו נשרפו חיטין בעלייה ולא יטרח להצילם אבל אם נאמר שהמוכר יכול לחזור בו אם ירצה מפני שלא משכו יטרח ויצילם כי הוא סבור להרויח בהן יהבו להו זוזי ליתמי אייקור לא יהא כח הדיוט חמור מכח הקדש ויכולים לחזור בהן זול סבור מינה היינו דרב ניהלאי אמר להו רב שישא בריה דרב אידי הא רעה לדידהו דזמנין דמצטרכי להו זוזי לפירי וליכא דיהיב להו נמצא עכשיו שדין היתומים שוה לשאר בני אדם בכל דבר חוץ כשמשכו אחרים מהן והוקירו אמר רב אשי אני וארי שבחבורה ומנו רב כהנא חתמינן אשטרא דאימיה דזעירי יתמא דזבנא ארעא לכרגא ולמזוני בלא אכרזתא דאמרי נהרדעי לכרגא ולמזוני ולקבורה מזבנינן בלא אכרזתא: עמרם צבעא אפוטרופא דיתמי הוה אתו קרובים לקמיה דרב נחמן

תוספות רי"ד (המשך)

אמרו ליה לביש ומכסי מיתמי אמר להו כי היכי דלישתמען מיליה קאכיל ושתי ולא אמוד אימור מציאה אשכח וכגון שמינהו אבי יתומים שכיון הוא שהאמינו עליהן אין כח לב"ד לסלקו קא מפסיד שאינו מתעסק בהן כראוי והקרקעות נפסדות אמר להו אייתו לי סהדי ואסלקיה דאמר רב הונא חברין משמיה דרב אפוטרופא דמפסיד מסלקי' ליה והלכתא כותיה ואמרי רבוותא מינו דמסלקי' ליה משביעים ליה והאי דאפסקא הלכתא דלא משביעין ליה ה"מ היכא דלא אישתכח עליה פסידא אבל היכא דאישתכח עליה פסידא מסלקי' ליה ומשביעין ליה. אפוטרופוס שמינה אבי יתומים ישבע מ"ט דאי לאו דאית ליה הנאה מיניה לא הוה ליה אפוטרופא ומשום שבועה לא אתי לאימנועי מינוהו ב"ד לא ישבע מ"ט מילתא בעלמא הוא דעביד לבי דינא ואי רמית עליה שבועה אתי לאימנועי אבא שאול אומר חילוף הדברים מינוהו ב"ד ישבע מ"ט בההוא הנאה דקנפיק (מיניה) עליה קלא דאיניש מהימן הוא וסמכי עליה בי דינא משום שבועה לא אתי לאימנועי מינהו אבי יתומים לא ישבע מילתא בעלמא הוא דעבדי אינשי אהדדי ואי רמית עליה שבועה אתי לאימנועי אמר רב חנן בר אמי אמר שמואל הלכה כאבא שאול תניא ר' אליעזר ב"י אומר זה וזה ישבע והלכה כדבריו אע"ג דקי"ל משנת ר' אליעזר ב"י קב ונקי והלכה כמותו בכל מקום ה"מ היכי דלא פסקי אמוראי הלכתא אבל הכא כיון דפסק שמואל הלכה כאבא שאול כשמואל עבדי'. ואע"ג דתניא והלכה כדבריו הא קי"ל אין למדין הלכה מפני משנה ואפסק אמוראי סמכינן כתב ר' יצחק ז"ל והני מילי בטענת שמא אבל בטענת ברי משביעינן ליה כגון דגדלי יתמי וטעני טענת ברי עליה ואיהו כפר כגון האי ודאי משתבע ודברי טעם הן דדוקא משבועת האפוטרופין פטרה שהוא בלא טענת ודאי. ואלו נשבעין שלא בטענה השותפין והאפוטרופין וכו' ואמרי' מאי שלא בטענה [בטענת] ודאי אלא בטענת ספק אבל בטענת ודאי הרי הוא ככל אדם ואינו נפטר משבועה: המטמא והמדמע וכו' פי' טימא תרומתו של כהן והפסידה לגמרי דתו לא חזיא לאכילה או טהרותיו של חבירו שהן חולין ואוכל חולין בטהרה וגורם לו למכרן בזול לטמאים שיאכלו אותם בימי טומאתם. ומדמע שהוא מערב תרומה בחולין וגורם לו שצריך למוכרן לכהנים בזול בדמי תרומה. ומנסך רב (אשי) אמר מנסך ממש שהגביה בכלי של יין וניסך ממנו לשם עבודת כוכבים ואסרו כולו בהנאה ושמואל אמר מערב שלקח יין נסך ועירב ביינו של ישראל ואסר. ורב דאמר מנסך ממש אע"ג דקם ליה בדרבה מיניה סבר לה כר' ירמיה דאמר משעת הגבהה הוא דקנייה ומתחייב בנפשו לא הוי עד שעת ניסוך הלכך אינן באין כאחד וחייבין לשלם כל אלה אם עשה בשוגג פטור ואם עשה במזיד חייב הכהנים שפגלו הקרבן כגון ששחטו או שעשו אחת מעבודות הדם או קבלה או הלכה או זריקה על מנת לאוכלן חוץ לזמנו או חוץ למקומו אם היו מזידין שידעו שהקרבן